

לוח פוליטיקה, פורצות דרך - מתוקן מעודכן

• שולמית אלוני (1927-2014)

מנהיגת ציבור, מייסדת המפלגות רצ ומרצ שייצגו את תפיסות השמאל הליברלי בישראל. שרת חינוך, כלת פרס ישראל. אלוני גדלה בתל אביב. בצעירותה שירתה בפלמ"ח ובצה"ל, השתתפה במלחמת העצמאות, למדה משפטים ועסקה בחינוך. בשנות השישים שידרה ברדיו את תוכניתה הפופולרית "מחוץ לשעות הקבלה", שעסקה בזכויות הפרט ובביורוקרטיה. את דרכה הפוליטית החלה בסיעת המערך, שממנה פרשה ב-1973 והקימה את רצ, התנועה לזכויות האזרח. אלוני לחמה למען הפרדת הדת מן המדינה, קידום השלום, הכרה בזכויות הפלסטינים, שוויון האישה, מדינת רווחה וזכויות הקהילה הלהט"בית, ופעלה לחקיקת חוקי היסוד. הרבתה לעסוק בסיוע משפטי לנזקקים, היתה שותפה בהקמת המרכז הבינלאומי לשלום במזרח התיכון. את עיקרי אמונתה פרסמה בספרים ובמאמרים שראו אור בארץ ובעולם.

• אודרה אזולאי (נ. 1972)

פוליטיקאית, מזכ"לית אונסק"ו משנת 2017, שרת התרבות הצרפתית לשעבר ויועצת של נשיא צרפת לשעבר פרנסואה הולנד, אשר פעלה לקידום ועידוד הקולנוע והאמנות האודיו-ויזואלית. אזולאי, ילידת פריז, בת להורים בעלי השפעה שהיגרו ממרוקו, ובעלת תואר בניהול מאוניברסיטת פריז-דופין ומאוניברסיטת לנקסטר. הקריירה הפוליטית שלה נסקה במהירות, ועוררה את זעמם של אנטישמים בארצה.

• שושנה ארבלי אלמוזלינו (1926-2015)

ילידת עיראק, חברת המחתרת הציונית בארצה וחברת כנסת בישראל. קידמה חוקים רבים הקשורים לזכויות נשים. בילדותה למדה בבית ספר כללי, בכיתה שהיתה היהודייה היחידה בה. מאוחר יותר לימדה אנגלית בבית ספר לבנות ולאחר מכן למדה בבית המדרש הגבוה למורים ולמורות בבגדאד. בשנת 1946 הצטרפה לגרעין מחתרת ציוני וב-1947 עלתה לארץ בחשאי. היתה ממקימי קיבוץ נווה-אור. במהלך כהונתה כחברת כנסת היתה יו"ר וחברה בוועדות רבות, קידמה חוקים רבים שעסקו בזכויות נשים ופעלה למען האוכלוסייה הבדואית והערבית בישראל.

• בבה אידלסון (1895-1975)

פעילה ופוליטיקאית ציונית סוציאליסטית, חלוצה פמיניסטית, ממייסדות תנועת הפועלות בארץ, צירה בוועד הלאומי ובקונגרס הציוני, מזכירת מועצת הפועלות (לימים נעמת) במשך 43 שנה. בצעירותה היתה פעילה בתנועת צעירי ציון ברוסיה ובתנועת החלוץ בברלין. אידלסון עלתה ארצה ב-1926 ובה פעלה למען קידום מעמד האשה, תוך דגש על לימוד מקצוע, ייצוג ציבורי ויצירת דור ממשיכות. כחברת כנסת קידמה חוקים למען זכויות האשה העובדת, האם והאזרחית, וקראה לכוון נישואים אזרחיים בישראל.

• בלה אבצוג (1920-1998)

מנהיגה פמיניסטית ועורכת דין ילידת ניו יורק, פעילה למען זכויות האזרח וחברת בית הנבחרים האמריקאי. אבצוג, שנודעה בכינויה "בלה הלוחמנית" ובכובעים רחבי השוליים שהפכו לסימן ההיכר שלה, היתה ממובילות הגל השני של הפמיניזם בארה"ב ולקחה חלק גם במאבק נגד מלחמת וייטנאם. נמנתה עם מקימות תנועת שביתת הנשים למען השלום וממייסדות הוועידה הלאומית הפוליטית לנשים. סממת הבחירות שלה בפריימריז של המפלגה הדמוקרטית – "מקומה של האשה בבית – בית הנבחרים" – היתה למטבע לשון פמיניסטי.

• עדינה בר שלום (נ. 1945)

פעילה חברתית וכלת פרס ישראל, מהנשים המשפיעות ביותר בחברה החרדית בישראל. בר שלום, ילידת ירושלים, בתו הבכורה של הרב עובדיה יוסף, הופנתה בצעירותה לבית ספר מקצועי ללימודי תפירה ופתחה סלון כלות. בשנת 2000 הקימה את המכללה החרדית בירושלים וחוללה מהפכה שבזכותה זכו אלפי חרדיות וחרדים בלימודים אקדמיים ובאפשרות להשתלב בשוק העבודה הכללי. בר שלום ייסדה פורום להידברות בין דתיים לחילונים, עודדה גיוס חרדים לצה"ל ויצאה נגד הדרת נשים.

• חייקה גרוסמן-אורקין (1919–1996)

מנהיגה ציונית סוציאליסטית, ילידת ביאליסטוק, פולין. היתה פרטיזנית וחברת מחתרת בגטאות, מראשי הוועד המרכזי של יהודי פולין לאחר מלחמת העולם השנייה ומראשי תנועת השומר הצעיר. עלתה ארצה ב-1948 באונייה פרובידנס והיתה לאשה הראשונה בישראל שניהלה כראש מועצה אזורית. כאשת ציבור וכחברת כנסת מטעם מפ"ם והמערך פעלה במרץ לחקיקת חוקים חברתיים, לקידום אוכלוסיות חלשות ולהנצחת קורבנות השואה.

• אמה גולדמן (1869–1940)

פמיניסטית, אנרכיסטית ופעילה למען זכויות אדם ובייחוד למען זכויות נשים, להט"בים ופועלים. כונתה "ז'אן ד'ארק מודרנית" ו"אמה האדומה" בשל פעילותה הפוליטית הסוציאליסטית ויכולתה לשלהב קהלים בנאומיה. גולדמן נולדה ברוסיה, ובהיותה בת 16 עברה לארה"ב בעקבות אחיותיה. לאחר שהגיעה לניו יורק חברה לפעילים אנרכיסטים והיתה לנואמת מבוקשת. פעלה בארה"ב ובאירופה, ייסדה כתב עת והיתה פעילה במאבק למען זכות האשה על גופה.

• חנה גרינבאום סלומון (1858–1942)

הקימה את המועצה הלאומית של נשים יהודיות בארה"ב (NCJW) ושימשה בה יו"ר ונשיאה. היתה פעילה למען זכויות ילדים ולמען סיוע למהגרים, ובעיקר לנשים מהגרות. פעלה למען הקמת בית משפט ראשון לנוער בשיקגו, והיתה ממנהלות בית הספר התעשייתי של אילינוי לנערות. היתה חברה בוועד המנהל של איגוד ארגוני התרומה היהודיים, בפדרציה האזרחית של שיקגו ובפדרציית מועדוני הנשים של אילינוי. תרמה ליצירת בריתות בין נשים השייכות לזרמים שונים של היהדות.

• סימון וייל (1927–2017)

עורכת דין ופוליטיקאית ילידת צרפת. במהלך מלחמת העולם השנייה גורשה מצרפת ונשלחה לאושוויץ. בתום המלחמה חזרה לצרפת ולמדה משפטים. במסגרת פעילותה הפוליטית קידמה חוקים רבים ובשנת 1974 מונתה לשרת הבריאות. בשנת 1979 נבחרה לפרלמנט האירופי והיתה לנשיאתו הראשונה. וייל כיהנה

בתפקיד זה עד לשנת 1982. לאחר מכן המשיכה למלא תפקידים שונים בפרלמנט, ובשנות התשעים חזרה למערכת הפוליטית הצרפתית והיתה שרת הרווחה. לאות כבוד על פועלה, נקברה בפנתיאון של פריז.

• ג'יזל חלימי (נ. 1927)

עורכת דין פמיניסטית, פעילה פוליטית ומסאית צרפתייה. חלימי, ילידת תוניס ובת למשפחה יהודיה ענייה, הגיעה לפריז בצעירותה כדי ללמוד משפטים ופילוסופיה. לקחה חלק מהותי במאבקים לסיום העידן הקולוניאלי הצרפתי ובמאבק למען זכות האשה על גופה. במסגרת זו נודעה הן במאבקה למען לוחמי העצמאות התוניסאים והאלג'יראים והן במאבקה לביטול האיסור החוקי על הפלות. ייצגה פעילי חירות ונשים שהאשמו בביצוע הפלות, והיתה לעורכת הדין היחידה שחתמה על "מניפסט 343", שבו הודו 343 נשים כי עברו הפלה יזומה.

• נעמי חזן (נ. 1946)

אשת אקדמיה ופוליטיקאית ילידת ירושלים, חברת כנסת לשעבר, פעילת שמאל וזכויות אדם, פרופסור למדע המדינה באוניברסיטה העברית ובאוניברסיטת הרווארד וממייסדות שדולת הנשים בישראל. שימשה ראשת מכון טרומן לקידום השלום, סגנית נשיא האיגוד העולמי למדע המדינה, ראשת בית הספר לממשל וקברה במכללה האקדמית תל-אביב-יפו ונשיאת הקרן החדשה לישראל. כחברת כנסת מטעם מרצ יזמה חוקים בתחומי מעמד האשה והגנת הצרכן. כתבה ספרים ומאמרים בנושאי פוליטיקה השוואתית, אפריקה, יחסי ערב-ישראל ומעמד האשה.

• גאולה כהן (1925-2019)

פוליטיקאית, חברת כנסת, ממייסדי תנועת התחייה וכלת פרס ישראל. גדלה בכרם התימנים בתל אביב. בשנת 1942 סולקה מלימודיה בסמינר למורות בעקבות הצטרפותה לאצ"ל. בהמשך התפקדה ללח"י, נתפסה בידי קציני המנדט הבריטי וברחה ממאסר. כהן, המזוהה עם האידיאולוגיה הציונית-לאומנית, הקימה את תנועת התחייה בשנת 1979, לאחר שפרשה מתנועת החירות (לימים הליכוד) במחאה על הסכמי קמפ-דיוויד. כהן תמכה בחזון ארץ-ישראל השלמה, ונאבקה למען התיישבות יהודית ביש"ע, למען שמירת ירושלים המאוחדת כבירת ישראל, למען עלייתם של יהודי ברה"מ לשעבר ויהודי אתיופיה, ולמען שחרורם של אסירי ציון.

• רוזה לוקסמבורג (1871-1919)

מהפכנית קומוניסטית ילידת פולין. תרמה להקמת המפלגה הקומוניסטית הגרמנית ופעלה נגד שימוש באלימות, למען זכויות ילדים ולמען מעמד הפועלים. בעקבות פעילותה הפוליטית נאלצה להגר לשווייץ, שם למדה מדעי הטבע, משפטים וכלכלה, וקיבלה תואר דוקטור בזכות עבודתה בנושא ההתפתחות התעשייתית של פולין. לוקסמבורג – ששלטה ברוסית, גרמנית ופולנית – נידונה למאסר לאור התנגדותה למלחמת העולם הראשונה ולאחר שהקימה ארגון מרקסיסטי מהפכני. בשנת 1919 נרצחה בידי מיליציה ימנית-קיצונית בגרמניה.

• רוחמה מרטון (נ. 1937)

מייסדת עמותת רופאים לזכויות אדם, פסיכותרפסטית ופסיכיאטרית, פמיניסטית, פובליציסטית, פעילה חברתית ופעילת שלום. מרטון, ילידת ירושלים, ייסדה את עמותת רופאים לזכויות אדם בשנת 1988 כדי לספק סיוע רפואי

לאוכלוסייה הפלסטינית ולקהילות פריפריאליות מעוטות זכויות. פעלה גם למען הקמתן של מרפאות הנפש הקהילתיות ופרסמה מאמרים בעניין זכויות נשים והפרת זכויות אדם, וכן ניתוחים פסיכולוגיים של החברה הישראלית.

• גולדה מאיר (מאירסון) (1898–1978)

מדינאית, מנהיגת מפלגת העבודה, ראשת ממשלת ישראל היחידה עד כה וראשת הממשלה השלישית בעולם. ילידת קייב שבאוקראינה, בת למשפחה יהודית מסורתית ענייה. בשנות ילדותה היתה עדה לפוגרומים ובשנת 1906 היגרה עם משפחתה לארה"ב וגדלה במילווקי, שם קיבלה תעודת הוראה. ב-1921 עלתה ארצה, הצטרפה עם בעלה לקיבוץ מרחביה והחלה את פעילותה הפוליטית כמזכירת מועצת הפועלות וכשליחת הארגון בארה"ב. היתה לצירה הראשונה של מדינת ישראל בברה"מ. כיהנה כשרת העבודה וכשרת החוץ. כיהנה כראשת ממשלה בשנים 1969–1974, והתפטרה מתפקידה בעקבות מלחמת יום הכיפורים.

• עדה (פישמן) מימון (1893–1973)

פוליטיקאית סוציאליסטית ואשת חינוך שומרת מצוות, מראשונות הפמיניסטיות בישראל וחברת הכנסת הראשונה מטעם מפא"י. מימון, ילידת סרביה ונצר לרמב"ם, עלתה ארצה בשנת 1912 והיתה מורה ומחנכת במושבות. יזמה את הקמת משק הפועלות, שהפך בהנהגתה לבית הספר החקלאי עיינות, והיתה ממייסדות תנועת הפועלות ומפלגת הפועל הצעיר. היתה מן המתעדות המרכזיות של תנועת הפועלות והתנועה לשחרור האשה בשנים שבטרם קום המדינה.

• פיאמה נירנשטיין (נ. 1945)

חברת הפרלמנט האיטלקי ופעילה פמיניסטית. החלה את דרכה הפוליטית בעיר הולדתה, פירנצה. לפני מלחמת ששת הימים ובמהלכה שהתה בישראל, דבר שגרר ביקורת נוקבת מצד עמיתיה בשמאל האיטלקי והניע אותה לבחון מחדש את עמדותיה ולאמץ עמדות פרו-ישראליות מוצהרות. היתה בין היתר עיתונאית ונספחת דיפלומטית של איטליה בישראל, פרסמה ספרים רבים וייסדה כתב עת פמיניסטי באיטליה. בשנת 2008 נבחרה לפרלמנט האיטלקי ובשנת 2011 נבחרה ליו"ר ה-ICJP – המועצה הבינלאומית של פרלמנטרים יהודים בעולם.

• הנרייטה סאלד (1860–1945)

ממייסדות ארגון הדסה וארגון עליית הנוער. נולדה בארה"ב והיתה היהודייה הראשונה מקהילתה שלמדה בתיכון כללי והאשה הראשונה שלמדה בבית המדרש הקונסרבטיבי לרבנים. במשך שנים היתה מורה ואף הקימה בביתה מסגרת לימודית ליהודים שהיגרו לארה"ב ממזרח אירופה. בשנים שבהן התגוררה בארץ-ישראל סייעה לחיזוק מערכי החינוך, הבראות והעבודה הסוציאלית בה, והיתה מחברות הקבוצה היהודית-ערבית ברית שלום. היתה האחראית להקמת לשכות הסעד בימי היישוב והתוותה את הדרך למדינת הרווחה בישראל. יום האם בישראל (כיום, יום המשפחה) מצוין ביום פטירתה.

• גלוריה סטיינמ (נ. 1934)

עיתונאית ואקטיביסטית, שהיתה לדוברת המובילה של הפמיניזם האמריקאי בשלהי שנות השישים. בשנת 1969 פרסמה במגזין "ניו יורק" מאמר מכונן ובו קראה לשחרור האשה וקישרה בין פמיניזם לאמנציפציה של השחורים בארה"ב. סטיינס היתה ממייסדי המגזין הליברלי-פמיניסטי "Ms.", חקרה את החברה האמריקאית, כתבה על נושאים טעונים וסחפה פמיניסטיות נוספות לקדמת הבמה. בשנת 2005 הקימה עם ג'ין פונדה ורובין מורגן את מרכז מדיה לנשים, שפעל לחזק את הנראות הנשית בתקשורת. בשנת 2013 עוטרה על ידי הנשיא ברק אובמה במדליית החירות הנשיאותית.

• מדלן עזר (1932–1992)

קומוניסטית יהודייה ילידת עיראק. בת למשפחה מסורתית. בנעוריה ובבגרותה הזדהתה עם האידיאולוגיה הקומוניסטית, נשאה נאומים ופרסמה דברים בגנות המשטר העיראקי ובעד שוויון חברתי. בשל פעולותיה נחקרה, נאסרה ואף עונתה – אך נותרה מבקרת חריפה של המשטר בארצה. לקראת מותה ביקשה להיקבר כיהודייה.

• מרשה פרידמן (נ.1938)

פעילה פוליטית-חברתית, חברת כנסת לשעבר, מחלוצות הפמיניזם בישראל ומייסדת התנועה לשחרור האשה. פרידמן ילידת ארה"ב, עלתה ארצה בשלהי שנות השישים. פעלה לעורר מודעות לתופעת האלימות במשפחה ויזמה את הקמתם של המקלטים הראשונים לנשים מוכות בישראל. כחברת כנסת מטעם רצ העלתה על סדר היום נושאים דוגמת אלימות נגד נשים, הטרדות מיניות, גילוי עריות, זנות, פיקוח על הילודה, הזכות להפלה מלאכותית וזכויות הלהט"בים. היתה חברת הכנסת הלסבית המוצהרת הראשונה בישראל. פעלה למען הכרה בזכויות הלאומיות של הפלסטינים והתנגדה למכירות נשק ישראלי למשטר האפרטהייד בדרום אפריקה.

• בטי פרידן (1921–2006)

פמיניסטית ואקטיביסטית ילידת אילינוי שבארה"ב, מייסדת ארגון הנשים הלאומי האמריקאי. היתה פעילה בחוגים מרקסיסטיים ויהודיים. כתבה וערכה את עיתון הקמפוס בסמית' קולג', שם למדה פסיכולוגיה לתואר ראשון, שאותו סיימה בהצטיינות יתרה בשנת 1942. פרסמה ספרים העוסקים במצבן של נשים ובאופנים שבהם נמנע מהן לממש את יכולותיהן ורצונותיהן. היתה ממייסדות השדולה הלאומית הפוליטית לנשים בארה"ב ומן המובילות של שביתת הנשים למען שוויון, שהפכה למצעד מרשים ברחובות ניו יורק.

• אנה פאוקר (1893–1960)

פוליטיקאית ילידת רומניה וממנהיגות המפלגה הקומוניסטית הרומנית. עבדה בין היתר כמורה לעברית בבית ספר יהודי, היתה פעילה במחתרת הקומוניסטית ברומניה ואף נידונה למאסר בשל כך. לאחר מלחמת העולם השנייה היתה לחברה בממשלה שנשלטה בידי המפלגה הקומוניסטית, ובשנת 1947 מונתה לשרת החוץ הרומינייה. פאוקר היתה האשה הראשונה בתפקיד זה, שאותו מילאה עד שנת 1952. בשנת 1948 כינה אותה כתב העת "טיים" בתואר "האשה החזקה בעולם".

• אנה קולישוף (1857–1925)

פעילה סוציאליסטית ילידת רוסיה. נאלצה להימלט ממולדתה לאחר שהואשמה בפעילות חתרנית, ואז עקרה לפריז וממנה לאיטליה, שהיתה למרכז פעילותה. קולישוף ערכה עיתון סוציאליסטי, פעלה למען זכות

בחירה לנשים וזכויות לילדים, ונמנתה עם מייסדי המפלגה הסוציאליסטית האיטלקית ולאחר מכן המפלגה הסוציאליסטית האוניטרית, שנאבקו שתיהן נגד הפשיזם באיטליה.

• **מניה (וילבושביץ) שוחט (1878–1961)**

מהפכנית ברוסיה הצארית ומנהיגה ציונית בארץ-ישראל. מן הדמויות החשובות והמרתקות של העלייה השנייה, והנציגה הבולטת בתקופתה של אתוס המהפכה הרוסית בארץ. גדלה באחוזת משפחתה האמידה ברוסיה הלבנה. במינסק חברה למהפכני הדור והצטרפה לבונד ולפועלי ציון. נאסרה פעמיים בשל פעילותה, ולאחר שחרורה הקימה מפלגת פועלים. בארץ היתה ממקימי כפר גלעדי ויישובים אחרים. נישאה לאיש העלייה השנייה ישראל שוחט, ויחד הקימו את הארגונים השומר, בר גיורא והקיבוץ החשאי.

• **ויקי שירן (1947–2004)**

קרימינולוגית, סוציולוגית, משוררת ובמאית, פעילה פוליטית שהיתה מסורה למאבק הפמיניסטי, למאבק המזרחי ולמאבק לשלום. ממייסדי תנועות הקשת הדמוקרטית המזרחית ואחותי. נולדה בקהיר ועלתה ארצה עם משפחתה בהיותה בת ארבע. המשפחה חיה בתנאי עוני בשכונת התקווה בתל אביב, ושירן נאלצה לעזוב את ספסל הלימודים ולסייע בפרנסת הבית. לימים היתה למרצה בכירה באוניברסיטה העברית ובמכללת בית ברל, שם ייסדה את תוכנית הלימודים לנשים ומגדר. פעלה בין היתר למען ייצוג שווה בתקשורת של מגזרים שונים, ובכלל זה נשים. מחקריה עסקו בשחיתות בפוליטיקה ובאפליית פוליטיקאים מזרחים.